

Test het taalbeleid van jouw school

Een Q-sort: identificeer de werkpunten voor het taalbeleid van jouw school

Er komt veel kijken bij het implementeren van een taalbeleid op school, maar hoe die implementatie precies verloopt, is voor elke school anders. Aan de hand van deze werkvorm, waarbij het taalbeleidsteam stellingen over het taalbeleid in de school rangschikt, komen sterke punten en werkpunten naar boven. Het kan ook helpen om jullie ideeën over taalbeleid te verwoorden en/of op elkaar af te stemmen.

De stellingen geven allemaal een antwoord op de vraag 'Op welke manier kan taalbeleid de taalcompetenties van leerlingen verbeteren?'. De stellingen zijn gelinkt aan de factoren waarvan we weten uit onderzoek dat ze een invloed hebben op de invoering van taalbeleid in scholen (nl. de schoolcontext, het beleid zelf, de betrokkenen, de implementatiestrategie, zie de overzichtslijst voor de indeling) en geven zo een zicht op de voornaamste 'stoorzenders'. De stellingen mogen immers niet overal liggen: er mogen maar twee stellingen bij de uiterste cijfers liggen, drie bij de tweede meest uiterste enzovoort. Daardoor moet er wel een keuze worden gemaakt. De Q-sort kan zowel in groep als individueel worden uitgevoerd, maar overleg tijdens de Q-sort of over de uitkomst wordt sterk aangeraden.

Benodigdheden

- 52 kaartjes met daarop de stellingen (bijlage 1)
- Een geprinte versie van het sorteerrooster (A4, bij wijze van voorbeeld hoe de kaartjes moeten liggen) (bijlage 2)
- Het overzicht van de stellingen en de factoren waartoe ze behoren (bijlage 2)
- 11 kaartjes met daarop cijfers van -5 tot en met +5 (bijlage 4)

Stappenplan

1. Leg de kaartjes van -5 tot +5 klaar bovenaan de tafel.
2. Leg het voorbeeldrooster klaar met daarop hoe de kaartjes zich moeten verhouden tot de cijfers. Er mogen slechts een bepaald aantal stellingen bij bepaalde rankings (zie rooster hieronder: het cijfer tussen haakjes geeft het aantal stellingen weer dat bij een bepaalde categorie mag liggen, bv. 2 bij -5, 3 bij -4, 6 bij +2 ...). Het is de kolomwaarde die van belang is, niet de rij waarop de kaartjes liggen. Dankzij het voorbeeldrooster kan je snel nagaan of je niet te veel kaartjes bij bijvoorbeeld de categorie -4 hebt gelegd.
3. Leg de kaartjes met de stellingen op een stapel ernaast.
4. Maak eerst een ruwe indeling van de stellingen in 1) oneens, 2) neutraal/geen mening/twijfel, 3) eens. Er staat geen limiet op het aantal per categorie, dus het maakt niet uit dat er misschien veel kaartjes in één categorie liggen.
5. Leg eerst de stellingen waarmee jullie het eens zijn. Leg de overige kaartjes even aan de kant, maar zorg dat ze niet door elkaar geraken. Leg de negatieve eventueel boven -5, de neutrale boven 0 op een stapel. Het is de kolomwaarde die telt, niet de rij waarop de stellingen komen te liggen. De twee items in -5 zijn bijvoorbeeld elk even belangrijk. Doordat de ranking van de statements binnen een vooraf bepaalde ordening moet passen, kan het dat sommige stellingen waarmee de participant het eens is, bij -2 komen te liggen. Dat is niet erg. Het gaat om de onderlinge verhouding van de stellingen.
6. Noteer nadat de 'eens'-stellingen gerankt zijn waar ze stoppen: zijn ze tot -1 gegaan? Of maar tot +3?

7. Als de 'eens'-statements liggen, ga dan over naar de stellingen waarmee het team het oneens is.
8. De laatste categorie die gelegd moet worden, zijn de stellingen waar jullie eerder 'neutraal' tegenover stonden.
9. Probeer niet te lang te twijfelen bij het leggen van de stellingen. Het gaat vooral om de verhouding van de stellingen ten opzichte van elkaar. Je kunt het bijvoorbeeld niet sterk oneens zijn met een stelling bij -4 an sich, maar er wel negatiever tegenover staan in vergelijking met stellingen die meer naar rechts liggen.
10. Controleer of het juiste aantal kaartjes onder de categorieën ligt (2 bij -5, 3 bij -4 ... 8 bij 0; zie hieronder). Als dat niet het geval is, moet de ligging van de kaartjes nog aangepast worden.
11. Kijk na of jullie tevreden zijn met de ranking. Het team mag op dit moment zeker nog stellingen van plaats verwisselen, maar bedenk dat het over het algemene beeld gaat.
12. Draai de kaartjes om en noteer het nummer dat aan de achterkant staat in het afgedrukte rooster. Teken op dat rooster ook een lijn waar de statements waarmee jullie het eens/oneens zijn. Het schema zou er bv. zo kunnen uitzien:

-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5
23	5	11	50	12	14	7	30	42	20	18
1	16	38	13	39	25	35	6	21	36	47
(2)	49	44	32	4	40	26	15	24	19	(2)
	(3)	17	28	10	3	31	41	45	(3)	
		(4)	51	34	46	9	27	(4)		
			52	29	22	8	37			
			(6)	48	33	43	(6)			
				(7)	2	(7)				
					(8)					

13. Nu is het tijd om de sortering van de stellingen te bestuderen. Haal de lijst met stellingen erbij en kijk welke factoren eraan gelinkt zijn. Waarover gaan de stellingen die het meest rechts liggen? Mogelijkheden zijn dat ze vooral gaan over leraren die meer moeten samenwerken of net meer autonomie moeten krijgen. Discussieer erover in team en identificeer zo prioriteiten.

Bijlage 1. Stellingen (knip uit)

Alle leerkrachten hebben inzicht nodig in hoe taalverwerving werkt.	Taalbeleid zou moeten passen in het schoolbeleid, aansluiten bij de huidige praktijken.	Taalstimulering zou zo sterk moeten worden dat je automatisch taalzwakke leerlingen opvangt en de leerkracht niets extra's meer hoeft te doen.	De leerkracht zou niet gedwongen mogen worden in de rol van pure uitvoerder van taalbeleid.
Er zou aan leerlingen moeten gevraagd worden wat zij van bepaalde maatregelen, doelen, acties of plannen vinden.	Scholen willen alles goed doen: wiskunde, burgerschapseducatie ... terwijl het wel belangrijk is dat je gefocust blijft op taalbeleid.	Het is belangrijk dat taalbeleid ervoor zorgt dat leerkrachten veel sterker staan, dat ze op iets kunnen terugvallen.	Het is belangrijk dat de directeur/coördinator het taalbeleid draagt.
Je zou eigenlijk moeten vermijden dat eigen overtuigingen en gewoonten na een tijd terug bovenkomen.	Voor taalbeleid is een klimaat nodig waarin leraren zich veilig voelen, mogen experimenteren en er ook niet voor terugdeinzen om hun bekommernissen met anderen te delen.	Het stimuleert wanneer je merkt dat leerlingen er echt beter van worden.	Een sterke visie hebben die maakt dat al wat er uitgewerkt wordt binnen het taalbeleidsproces doorheen de jaren niet verloren gaat.
Taalbeleid zou de inspanningen van leerkrachten moeten erkennen en bevestigen.	Als er veel anderstalige leerlingen zijn, dan houd je daar sowieso rekening mee.	Beleid is een groot woord. Er moeten initiatieven zijn en er moet rond taal gewerkt worden, maar om nu te zeggen dat er een beleid moet zijn...	Het aantal doelen mag niet te groot zijn zodat de opdracht geen onhaalbare kaart wordt.
Het is belangrijk dat taalbeleid gedragen wordt door het hele team, dat iedereen enthousiast is.	Het is belangrijk dat taalbeleid het welbevinden van leerlingen verhoogt.	Taalbeleid zou moeten gaan over taalzorg en het gebruik van Standaardnederlands: dat is belangrijk voor iedere leerling en voor anderstalige leerlingen in het bijzonder.	Hulp van externe experts helpt, het werkt beter.

Leerkrachten zouden voldoende vrijheid moeten hebben. Je kunt hen niet zomaar opleggen om bepaalde praktijken te veranderen.	Ook scholen met weinig anderstalige leerlingen zouden zich aangesproken moeten voelen.	Er gebeuren veel goede dingen binnen taalbeleid, maar soms zou het toch meer concreet mogen worden.	Het is beter om in het begin enkel te focussen op de teamleden die wel mee willen.
Leerkrachten zouden niet te snel tevreden mogen zijn met wat je bij leerlingen kunt bereiken op het vlak van taal.	Taalbeleid heeft zin zodra ouders iets veranderen.	Taalbeleid zou minder moeten gaan over thuistalen.	Het is belangrijk om goed na te denken over wat de noden zijn van de school.
Leraren zouden zich voldoende bewust moeten zijn van de eigen praktijken waarin verbetering mogelijk is.	Taalbeleid zorgt voor een gelijkere concentratie van leerlingen in alle scholen.	Het moet duidelijk zijn waar taalbeleid over gaat. Gaat taalbeleid over de talen die op school mogen worden gesproken? Over het vak taal? Over andere talen?	Een taalbeleidsplan is noodzakelijk om een effectief beleid te kunnen voeren.
De onderwijspraktijk van leerkrachten zou moeten verbeteren.	Taal is belangrijk, maar ook heel tijdrovend. Het moet wel realistisch en haalbaar blijven.	Het zou eerder moeten gaan over 'gezamenlijke taalpraktijken' dan over 'taalbeleid'.	De overheid zou een taalbeleid moeten verplichten in elke school.
Leerkrachten zouden moeten leren omgaan met het anderstalige van leerlingen, dat leren aanvaarden en dat leren gebruiken als een kwaliteit die leerlingen hebben.	Het is belangrijk dat alle betrokkenen (directie, zorg, leerkrachten, ouders, leerlingen ...) samenwerken.	De veranderingen aan de huidige, traditionele onderwijspraktijk mogen niet te groot zijn.	Investeren in taalbeleid betekent in de eerste plaats investeren in de professionalisering van leerkrachten.

Iedereen zou op de hoogte moeten zijn van het taalbeleid.	Taalbeleid is teambuilding.	De directie/coördinator zou wat meer moeten controleren of de taalbeleidsacties gebeuren.	Taaltoetsen zouden deel moeten uitmaken van een taalbeleid. Die zetten scholen ertoe aan te reflecteren op hun taalbeleid.
Het is belangrijk dat ouders zien dat de school moeite doet om de taalontwikkeling van leerlingen te stimuleren.		Het is belangrijk dat taalbeleid gelinkt is aan methodes en technieken.	Een taalbeleid implementeren heeft gewoonweg veel tijd nodig.
	Het is belangrijk om te weten waarin het team tijd investeert.	Scholen zouden hun taalbeleid moeten evalueren.	Nascholingsorganisaties, pedagogische begeleidingsdiensten en lerarenopleidingen zouden instrumenten moeten uitwerken die scholen ondersteunen bij taalbeleid.
		Het is belangrijk dat taalbeleid niet blijft hangen in eenmalige acties.	Het is belangrijk dat de taalcoach of -coördinator het taalbeleid in leven houdt.

Bijlage 2. Sorteerrooster

Wat draagt ertoe bij dat schooltaalbeleid de (taal)ontwikkeling van leerlingen stimuleert?

-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5
(2)										(2)
	(3)								(3)	
		(4)						(4)		
			(6)					(6)		
				(7)				(7)		
					(8)					

Wat draagt ertoe bij dat schooltaalbeleid de (taal)ontwikkeling van leerlingen stimuleert?

-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5
(2)										(2)
	(3)								(3)	
		(4)						(4)		
			(6)					(6)		
				(7)				(7)		
					(8)					

Wat draagt ertoe bij dat schooltaalbeleid de (taal)ontwikkeling van leerlingen stimuleert?

-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5
(2)										(2)
	(3)								(3)	
		(4)						(4)		
			(6)					(6)		
				(7)				(7)		
					(8)					

Bijlage 3. Overzicht stellingen

Overtuigingen van betrokkenen

- 1 Alle leerkrachten hebben inzicht nodig in hoe taalverwerving werkt.
- 2 Er zou aan leerlingen moeten gevraagd worden wat zij van bepaalde maatregelen, doelen, acties of plannen vinden.
- 3 Je zou eigenlijk moeten vermijden dat eigen overtuigingen en gewoonten na een tijd terug bovenkomen.
- 4 Taalbeleid zou de inspanningen van leerkrachten moeten erkennen en bevestigen.
- 5 Het is belangrijk dat taalbeleid gedragen wordt door het hele team, dat iedereen enthousiast is.
- 21 Leerkrachten zouden voldoende vrijheid moeten hebben. Je kunt hen niet zomaar opleggen om bepaalde praktijken te veranderen.
- 22 Leerkrachten zouden niet te snel tevreden mogen zijn met wat je bij leerlingen kunt bereiken op het vlak van taal.
- 23 Leraren zouden zich voldoende bewust moeten zijn van de eigen praktijken waarin verbetering mogelijk is.
- 24 De onderwijspraktijk van leerkrachten zou moeten verbeteren.
- 25 Leerkrachten zouden moeten leren omgaan met het anderstalige van leerlingen, dat leren aanvaarden en dat leren gebruiken als een kwaliteit die leerlingen hebben.
- 41 Iedereen zou op de hoogte moeten zijn van het taalbeleid.
- 42 Het is belangrijk dat ouders zien dat de school moeite doet om de taalontwikkeling van leerlingen te stimuleren.

Contextuele factoren

- 6 Taalbeleid zou moeten passen in het schoolbeleid, aansluiten bij de huidige praktijken.
- 7 Scholen willen alles goed doen: wiskunde, burgerschapseducatie ... terwijl het wel belangrijk is dat je gefocust blijft op taalbeleid.
- 8 Voor taalbeleid is een klimaat nodig waarin leraren zich veilig voelen, mogen experimenteren en er ook niet voor terugdeinzen om hun bekommernissen met anderen te delen.
- 9 Als er veel anderstalige leerlingen zijn, dan houd je daar sowieso rekening mee.
- 10 Het is belangrijk dat taalbeleid het welbevinden van leerlingen verhoogt.
- 26 Ook scholen met weinig anderstalige leerlingen zouden zich aangesproken moeten voelen.
- 27 Taalbeleid heeft zin zodra ouders iets veranderen.
- 28 Taalbeleid zorgt voor een gelijkere concentratie van leerlingen in alle scholen.
- 29 Taal is belangrijk, maar ook heel tijdrovend. Het moet wel realistisch en haalbaar blijven.
- 30 Het is belangrijk dat alle betrokkenen (directie, zorg, leerkrachten, ouders, leerlingen ...) samenwerken.
- 43 Taalbeleid is teambuilding.
- 44 Het is belangrijk om te weten waarin het team tijd investeert.

Het beleid zelf

- 11 Taalstimulering zou zo sterk moeten worden dat je automatisch taalzwakke leerlingen opvangt en de leerkracht niets extra's meer hoeft te doen.

- 12 Het is belangrijk dat taalbeleid ervoor zorgt dat leerkrachten veel sterker staan, dat ze op iets kunnen terugvallen.
- 13 Het stimuleert wanneer je merkt dat leerlingen er echt beter van worden.
- 14 Beleid is een groot woord. Er moeten initiatieven zijn en er moet rond taal gewerkt worden, maar om nu echt te zeggen dat er een beleid moet zijn...
- 15 Taalbeleid zou moeten gaan over taalzorg en het gebruik van Standaardnederlands: dat is belangrijk voor iedere leerling en voor anderstalige leerlingen in het bijzonder.
- 31 Er gebeuren veel goede dingen binnen taalbeleid, maar soms zou het toch meer concreet mogen worden.
- 32 Taalbeleid zou minder moeten gaan over thuistalen.
- 33 Het moet duidelijk zijn waar taalbeleid over gaat. Gaat taalbeleid over de talen die op school mogen worden gesproken? Over het vak taal? Over andere talen?
- 34 Het zou eerder moeten gaan over 'gezamenlijke taalpraktijken' dan over 'taalbeleid'.
- 35 De veranderingen aan de huidige, traditionele onderwijspraktijk mogen niet te groot zijn.
- 52 Het is belangrijk dat taalbeleid niet blijft hangen in eenmalige acties.

De implementatiestrategie

- 16 De leerkracht zou niet gedwongen mogen worden in de rol van pure uitvoerder van taalbeleid.
- 17 Het is belangrijk dat de directeur/coördinator het taalbeleid draagt.
- 18 Een sterke visie hebben die maakt dat al wat er uitgewerkt wordt binnen het taalbeleidsproces doorheen de jaren niet verloren gaat.
- 19 Het aantal doelen mag niet te groot zijn zodat de opdracht geen onhaalbare kaart wordt.
- 20 Hulp van externe experts helpt, het werkt beter.
- 36 Het is beter om in het begin enkel te focussen op de teamleden die wel mee willen.
- 37 Het is belangrijk om goed na te denken over wat de noden zijn van de school.
- 38 Een taalbeleidsplan is noodzakelijk om een effectief beleid te kunnen voeren.
- 39 De overheid zou een taalbeleid moeten verplichten in elke school.
- 40 Investeren in taalbeleid betekent in de eerste plaats investeren in de professionalisering van leerkrachten.
- 46 Taaltoetsen zouden deel moeten uitmaken van een taalbeleid. Die zetten scholen ertoe aan te reflecteren op hun taalbeleid.
- 48 Een taalbeleid implementeren heeft gewoonweg veel tijd nodig.
- 49 Nascholingsorganisaties, pedagogische begeleidingsdiensten en lerarenopleidingen zouden instrumenten moeten uitwerken die scholen ondersteunen bij taalbeleid.
- 50 Het is belangrijk dat de taalcoach of -coördinator het taalbeleid in leven houdt.
- 45 De directie/coördinator zou wat meer moeten controleren of de taalbeleidsacties gebeuren.
- 47 Het is belangrijk dat taalbeleid gelinkt is aan methodes en technieken.
- 51 Scholen zouden hun taalbeleid moeten evalueren.

-5	-4	-3	-2	-1
0	+1	+2	+3	+4
+5	-5	-4	-3	-2
-1	0	+1	+2	+3
+4	+5			